

Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 – 2025
Samen op weg naar een CO2 neutraal Ooststellingwerf in 2030

Nota van uitgangspunten

Inhoud

Inleiding	3
Onze inzet.....	3
Doel Nota van uitgangspunten.....	3
Onze ambitie	4
Doorontwikkeling	4
Waar staan we?.....	5
Sturingsprincipes	6
Opgaven	7
Energietransitie	8
Energiebesparing.....	8
Energieopwekking	9
Duurzame mobiliteit.....	9
Klimaatadaptatie	10
Vergroten klimaatbestendigheid.....	10
Verbeteren van bodemgezondheid	10
Vergroten van de biodiversiteit.....	11
Circulaire economie.....	12
Biobased produceren	12
Afvalstoffen en grondstoffen	12
Kringlooplandbouw en voedsel.....	13
Onze rol	14
1. Het betrekken van inwoners	14
2. Stimuleren van kennis en innovatie	14
3. Het goede voorbeeld geven	15
Vervolg naar een Programma Duurzaam Ooststellingwerf	15
Monitoring.....	15

Inleiding

Er komen steeds meer broeikasgassen in de lucht, waardoor er meer warmte wordt vastgehouden op aarde en deze sneller opwarmt. De gevolgen van de opwarming van de aarde en de verandering van het klimaat worden steeds duidelijker en we zijn ons steeds meer bewust dat wij hiervoor medeverantwoordelijk zijn.¹ De klimaatverandering zorgt voor zeespiegelstijging, vaker extreem weer, ernstige droogte en vermindering van de biodiversiteit. Er is een groeiend besef dat de klimaatverandering een groot risico vormt voor toekomstige generaties.

Vanuit dit besef is in 2015 het Klimaatakkoord van Parijs gesloten tussen 195 landen. Hierin staan afspraken om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. De klimaatverandering wordt onder andere veroorzaakt door de uitstoot van CO₂, mede door het gebruik van fossiele brandstof. In Parijs is afgesproken dat de opwarming van de aarde moet worden beperkt tot 1,5 graad. De doelstelling in het Klimaatakkoord van Parijs is om CO₂ neutraal te zijn in 2050.

In het nationale Klimaatakkoord uit 2019 is de afspraak gemaakt om ook in Nederland de opwarming van de aarde tegen te gaan. In Nederland maken we nog relatief veel gebruik van fossiele brandstof. Het klimaatakkoord betekent een energietransitie van fossiele brandstoffen naar duurzame energie. De doelstelling is een CO₂-reductie in 2030 met 49% ten opzichte van 1990.

Het nationaal Klimaatakkoord wordt momenteel vertaald in 30 energieregio's die allemaal een Regionale Energiestrategie (RES) maken. In de RES geeft elke energieregio aan waar en hoe duurzame elektriciteit op land (wind en zon) opgewekt kan worden. In de RES van Friesland geven we aan waar mogelijkheden zijn voor bovenregionale oplossingen voor de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en hoeveel duurzame elektriciteit er op land opgewekt wordt in 2030.

Naast het beperken van de CO₂ uitstoot, de klimaatverandering en de energietransitie van fossiele naar duurzame energie ligt er een belangrijke uitdaging in verkleinen van de ecologische voetafdruk, het vergroten van de biodiversiteit en het stimuleren van een circulaire economie.

Onze inzet

De gemeente Ooststellingwerf neemt haar verantwoordelijkheid en wij zijn daarin ambitieus. Wij willen op lokaal niveau samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties een bijdrage leveren aan het beperken van de CO₂ uitstoot, het beperken van de klimaatverandering, het vergroten van de biodiversiteit en het stimuleren van een circulaire economie. Hiermee dragen we ook bij aan de doelstellingen van de RES, het nationaal Klimaatakkoord en de doelstellingen uit het Klimaatakkoord van Parijs. Voor de komende vier jaar, de periode 2021 – 2025, stellen we een Programma Duurzaam Ooststellingwerf op. De eerste stap naar een programma voor duurzaamheid is deze Nota van uitgangspunten.

Doel Nota van uitgangspunten

Het doel van deze Nota van uitgangspunten is drieledig:

1. Het vaststellen van onze ambitie
2. Het bepalen van de strategie om aan deze ambitie te werken.
3. Het aanbrengen van focus in de opgaven die bijdragen aan het halen van onze ambitie.

---

¹ <https://www.wur.nl/nl/artikel/Oorzaken-klimaatverandering-1.htm>

Onze ambitie

In het Klimaatakkoord van Parijs staat de doelstelling voor de lange termijn: CO2 neutraal in 2050. In deze Nota van uitgangspunten voor het Programma Duurzaam Ooststellingwerf brengen we focus aan voor de kortere termijn, de komende vier jaar (2021 – 2025).

We willen de komende periode koploper blijven en gaan verder op de weg die we hebben ingeslagen met de Versnellingsagenda duurzaam Ooststellingwerf 2030 en ons Uitvoeringsprogramma Biobased Economy 2016 – 2020. In de Versnellingsagenda is de focus gelegd op de thema's Duurzame Energie, Afval als grondstof, Biobased economy en Biodiversiteit. In het Uitvoeringsprogramma Biobased Economy ligt de focus op de thema's Argo & Food, Bouw & Materiaaltoepassingen en Recreatie & Toerisme. We willen de eerder geformuleerde ambities goed integreren in het Programma Duurzaam Ooststellingwerf.

De eerder geformuleerde ambities zijn: Ooststellingwerf is in 2030 een CO2 neutrale gemeente en daaraan ondersteunend: in 2030 zijn we duurzaam en energieneutraal. Deze ambities zijn benoemd in het huidige raads- en coalitieprogramma, de Versnellingsagenda duurzaam Ooststellingwerf 2030, het Uitvoeringsprogramma Biobased Economy 2016 -2020 en de Nota van uitgangspunten Omgevingsvisie Ooststellingwerf. Omdat we koploper willen blijven, houden we vast aan onze eerder geformuleerde ambitie.

Ambitie:

Wij willen in 2030 CO2 neutraal zijn. Hiervoor willen we in 2030 energieneutraal en klimaatbestendig zijn en kringlopen binnen een Biobased Economie zo veel mogelijk sluitend maken.

Onze ambitie ligt hoger dan de landelijke en provinciale ambities en dit vraagt om een versnelling in de energietransitie.

Doorontwikkeling

We beginnen niet bij nul. We hebben de afgelopen jaren al veel bereikt samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Zo is in de afgelopen jaren de CO2 uitstoot en het energieverbruik naar beneden gebracht. We hebben geïnvesteerd in grootschalige velden met zonnepanelen voor de opwekking van duurzame energie en hiermee is vanaf 2017 een substantiële versnelling ingezet. In 2018 hebben we 3,5 keer meer zonnestroom opgewekt dan in 2017 en 10 keer meer dan in 2014.

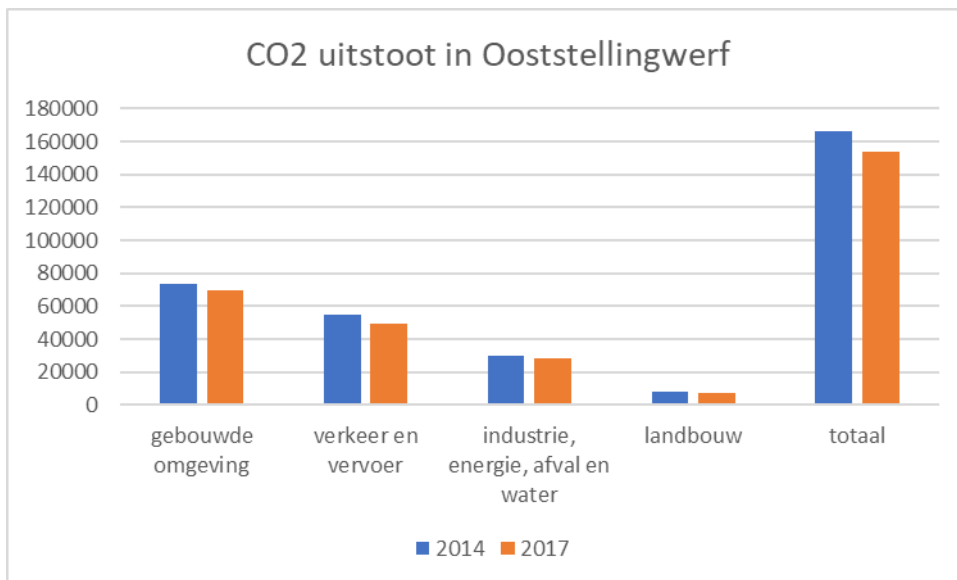
Andere mijlpalen zijn de ontwikkeling van Biobased Economy, het vergroten van de biodiversiteit, het Biosintrum en de aanleg van het Ecommunitypark. Mede hierdoor zijn wij koploper in de aanpak voor duurzaamheid. Dit blijkt uit de verschillende nominaties voor duurzame samenwerking op lokaal niveau, zoals de nominatie ABN Amro Meeste Circulaire regio, BT/Stadszaken Beste Circulaire Regio van Nederland, Duurzaam gebouwd award en Meest duurzame gemeente 2018.

Waar staan we?

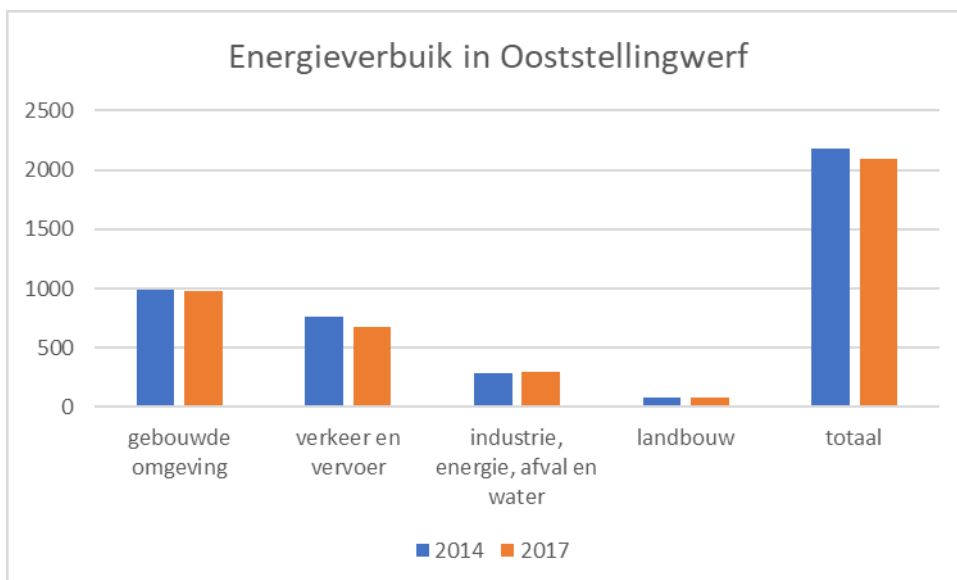
Veel van de bereikte resultaten zijn te vinden in de klimaatmonitor

(<https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/>) en de database van Vereniging van Nederlandse Gemeenten (www.waarstaatjegemeente.nl).

Uit deze cijfers blijkt dat Ooststellingwerf over periode 2014 tot en met 2017 een daling van 8% van de totale CO2 uitstoot heeft gerealiseerd en dat het energieverbruik over deze periode (2014 tot en met 2017) ook is gedaald (zie figuur 1 en 2).

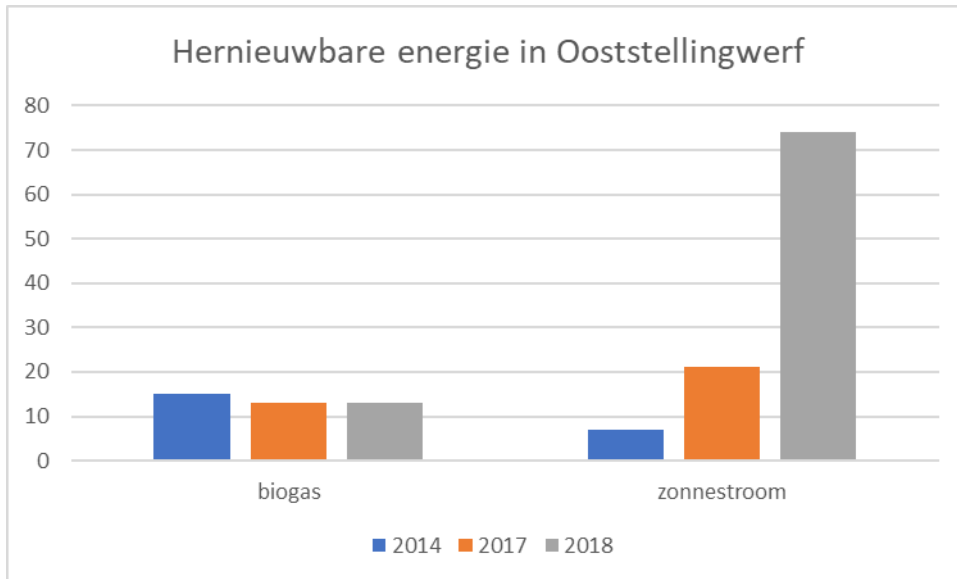

Figuur 1: CO2 uitstoot in Ooststellingwerf in 2014 en 2017 in ton CO2 (bron: klimaatmonitor.databank.nl)

Figuur 2: energieverbruik in Ooststellingwerf in 2014 en 2017 in TJ (bron: klimaatmonitor.databank.nl)

In de opwekking van hernieuwbare energie, met name in de vorm van zonnestroom hebben we de afgelopen jaren grote stappen gemaakt. In 2018 hebben we 3,5 keer meer zonnestroom opgewekt dan in 2017 en 10 keer meer dan in 2014. De opwekking van hernieuwbare energie is in Ooststellingwerf fors hoger dan het landelijk gemiddelde. Dit is in Ooststellingwerf 5.765 MJ per inwoner ten opzichte van 1.075 MJ per inwoner in Nederland.

Figuur 3: hernieuwbare energie in Ooststellingwerf in 2014, 2017 en 2018 in TJ (bron: klimaatmonitor.databank.nl)

Sturingsprincipes

Naast het aanbrengen van focus in de opgaven is het ook nodig om enige mate van flexibiliteit in te bouwen in het Programma Duurzaam Ooststellingwerf. De toekomst blijft lastig te voorspellen. We willen in ons programma adaptief zijn om in te kunnen spelen op de toekomst waarvan we niet precies weten hoe die er uitziet. Door flexibiliteit in te bouwen in ons programma en continue in de gaten te houden of we nog steeds de goede kant uitgaan, passen we ons aan op een dynamische toekomst. Om richting te geven aan dit aanpassingsvermogen volgen we een aantal sturingsprincipes:

1. *Samenwerking*
We werken aan onze ambitie samen met inwoners, ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. Wij verbinden partijen met elkaar en stimuleren kennisuitwisseling.
2. *Participatie*
We omarmen initiatieven die bijdragen aan onze ambitie. Iedereen met een goed initiatief is welkom en deze faciliteren we zo goed mogelijk.
3. *Sociale impact*
We houden rekening met de sociale impact van onze maatregelen. Onze maatregelen hebben een positief effect op de sociale cohesie en dragen bij aan een evenwichtige samenleving waarin iedereen meedoet.
4. *Optimaal benutten van innovatie en economische kansen*
Verduurzaming biedt tal van kansen voor de lokale en regionale economie. Wij willen met onze maatregelen een positieve impuls aan de werkgelegenheid in Ooststellingwerf.
5. *Slim combineren*
In onze maatregelen zoeken we naar slimme combinaties van projecten en partijen waardoor meerwaarde ontstaat en er wordt bijgedragen aan meerdere doelen van onze ambitie.
6. *Kostenefficiënt*
We prioriteren maatregelen die kostenefficiënt zijn.

7. Voorbeeldfunctie

Wij hebben als gemeente een voorbeeldfunctie en doen dus de juiste dingen in onze eigen organisatie en laten dit zien.

8. Global Goals

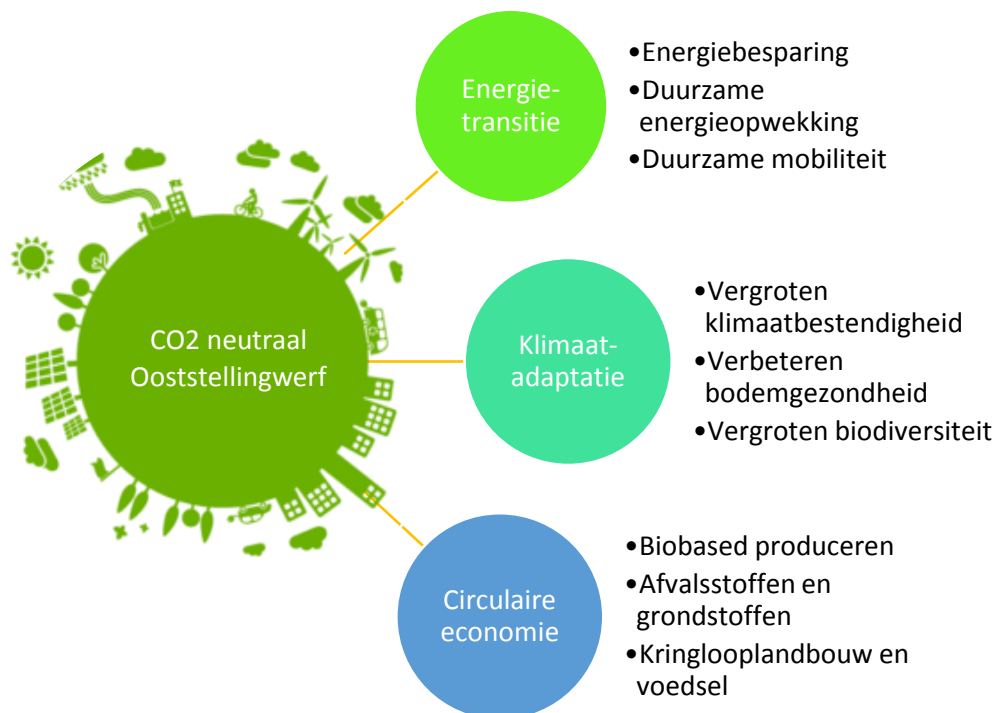
Wij streven de doelen van de Global Goals² na en houden hiermee rekening in onze maatregelen.

Opgaven

De gemeente Ooststellingwerf zet zich actief in om het verschil te maken in het verduurzamen van onze gemeente. We zien het als een belangrijke taak om zorg te dragen voor een duurzame leefomgeving voor huidige en toekomstige generaties en hebben de ambitie om CO2 neutraal te zijn in 2030. Met ons Programma Duurzaam Ooststellingwerf werken we aan deze ambitie en leggen we onze focus op drie inhoudelijke thema's, namelijk:

1. energietransitie
2. klimaatadaptatie
3. Circulaire economie

Binnen elk van deze drie thema's hebben we drie centrale opgaves benoemd:

Hier geven we uitleg over elk van deze drie thema's en benoemen we de opgaven binnen deze thema's voor de periode 2021 – 2025.

² <https://www.globalgoals.org/>

Energietransitie

Doel: Ooststellingwerf energieneutraal in 2030

Opgaven:

- Energiebesparing
- Duurzame energieopwekking
- Duurzame mobiliteit

Om energieneutraal te zijn mogen we in 2030 niet meer energie gebruiken dan we zelf duurzaam opwekken. Om dit te bereiken gebruiken we zo weinig mogelijk energie door energiebesparing. Als we energie gebruiken doen we dat zo efficiënt mogelijk. Het opwekken van energie doen we duurzaam en met zo laag mogelijk uitstoot van CO₂.

Energiebesparing

Als eerste zetten we in op energiebesparing en energie-efficiëntie. We hebben als doel om ons energieverbruik in 2025 met 25% te verlagen ten opzichte van 2017 (= 502,25 TJ energiebesparing). Met name voor het verwarmen van gebouwen (woningen, kantoren, scholen, winkels, fabrieksgebouwen, etc.) gebruiken we veel energie en daarnaast is ons verkeer en vervoer door het gebruik van voertuigbrandstoffen een grote energieverbruiker. Het beter isoleren van gebouwen zoals woningen en het stimuleren van schonere en duurzame mobiliteit maakt veel verschil.

We hebben een tijdelijke Regeling Reductie Energie (RRE) voor onze inwoners. Hiermee stimuleren we huiseigenaren tot kleine energiebesparende maatregelen in huis. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het inregelen van de cv-installatie, het aanbrengen van radiatorfolie en tochtstrips of het plaatsen van ledlampen. Daarnaast kan de RRE worden gebruikt voor advies aan huiseigenaren over energiebesparende maatregelen, zoals dak-, raam- of gevelisolatie. Ook verstrekken we duurzaamheidsleningen voor het verduurzamen van woningen.

Door het opleiden van inwoners tot energiecoaches helpen inwoners elkaar met het uitvoeren van een energiescan van de woning en het project Perspectief op 0 geeft deelnemers inzicht in hoeveel het kost om energiebesparende maatregelen te nemen. Huishoudens met een minimum inkomen krijgen inzicht in het energieverbruik, waardoor het bewustzijn over het energieverbruik wordt vergroot. Hierdoor ontstaan mogelijkheden om energie te besparen en de energierekening te verlagen.

Het verwarmen van onze woningen doen we nu nog vooral met aardgas. In 2018 is het besluit genomen om de gaswinning in Groningen versneld af te bouwen. Dit vergroot de urgentie om het gebruik van aardgas verder terug te dringen. In de toekomst zal het aardgas vervangen worden door andere energiebronnen. Alle nieuwbouwwoningen worden al gebouwd zonder gasaansluiting. Doordat we van het gas af gaan, zal de vraag naar elektriciteit en andere warmtebronnen waarschijnlijk stijgen. Het opwekken van deze energie doen we duurzaam.

Energieopwekking

In 2030 willen we alle benodigde energie duurzaam opwekken, omdat hiervan de CO₂ uitstoot lager is dan fossiele energiebronnen. Hiervoor is ons tussendoel om in 2025 in ieder geval 50% van onze energiebehoefte duurzaam op te wekken (= 1004,5 TJ in 2025). Het is ons doel om vragers van energie zo veel mogelijk te verbinden met lokale aanbieders van duurzame energie via een slim lokaal energienetwerk (Smart Grid).

Tevens willen we onderzoeken hoe waterstof ons kan helpen als perspectief voor de toekomst in de energietransitie. Waterstof is geschikt voor de opslag van energie. Daarnaast kan waterstof mogelijk fossiele brandstof vervangen voor de verwarming van woningen en als brandstof voor verkeer en vervoer. Waterstof zien wij als een belangrijke schakel in de energietransitie.

Door de aanleg van grootschalige zonnenvelden kunnen we veel van de energie duurzaam opwekken. In Ooststellingwerf zijn er inmiddels vier grootschalige zonnenvelden gerealiseerd. Onlangs is het provinciaal beleid voor zonnenvelden aangepast waardoor de aanleg van zonneparken op landbouwgrond wordt beperkt met als doel deze grond te behouden voor de landbouw. Voor de komende periode willen wij meer inzetten op projecten waarbij zonnepanelen op daken worden geplaatst. We willen bij de netbeheerders van elektriciteitsnetwerk continue aandacht vragen voor het vergroten van de netcapaciteit en het participeren in de ontwikkeling van slimme lokale energienetwerken in Ooststellingwerf.

Naast zon is windenergie een belangrijke duurzame energiebron. We willen inzetten op windenergieprojecten en zijn daarbij afhankelijk van provinciaal beleid ten aanzien van windenergie. Recent is binnen onze provincie ruimte ontstaan voor kleine windmolens met een ashoogte tot 15 meter bij agrarische bedrijven.

De grootschalige en collectieve opwekking van warmte lijkt voor Ooststellingwerf niet kansrijk. We zetten in op kleinschalige individuele oplossingen. Voor het bepalen van onze aanpak hierin beginnen we met het opstellen van een Warmte Transitievisie die in 2021 gereed moet zijn.

Duurzame mobiliteit

Gemotoriseerd vervoer zoals de auto draagt flink bij aan het fossiele energieverbruik. Wij willen dit energieverbruik verminderen en de impact van mobiliteit op het klimaat beperken. Dit doen we door het beter benutten van bestaande infrastructuur, het zoeken naar slimme mobiliteitsoplossingen zoals deelauto's, een duurzaam openbaar vervoer netwerk met goede overstappunten van de fiets/auto op het openbaar vervoer en door duurzame vervoermiddelen te stimuleren. Door elektrisch rijden wordt de uitstoot van CO₂ drastisch verminderd. Alhoewel de ontwikkelingen in het elektrisch rijden sterk wordt beïnvloed door innovatie, de marktvraag en financiële prikkels vanuit het Rijk en Europa, kunnen we als lokale overheid wel het elektrisch rijden faciliteren door bijvoorbeeld het plaatsen van voldoende laadpalen. Daarnaast kunnen we onze infrastructuur op orde maken zodat de (elektrische)fiets een prettig en veilig alternatief is voor de auto, door middel van fietsvoorzieningen zoals laadpalen en stallingsruimte voor e-fietsen.

Klimaatadaptatie

Doel: klimaatbestendig Ooststellingwerf in 2030

Opgaven:

- Vergroten klimaatbestendigheid
- Verbeteren van bodemgezondheid
- Vergroten van de biodiversiteit

Vergroten klimaatbestendigheid

Door de klimaatverandering is er meer kans op weersextremen met wateroverlast, hitte en droogte. Eén van de risico's hiervan is een afname van de biodiversiteit. Zo worden vlinders, salamanders en libellen bedreigt vanwege de aanhoudende droogte. Klimaatadaptatie is het proces waarbij de samenleving zich aanpast aan het veranderende klimaat en de schadelijke gevolgen ervan probeert te beperken. Hoe zorgen we ervoor dat we wateroverlast, droogte en hittestress in de toekomst het hoofd kunnen bieden?

Wateroverlast neemt toe omdat er vaker heftige regenbuien vallen in korte tijd. Wateroverlast ontstaat doordat het riool en het oppervlaktewater de grote hoeveelheid regenwater niet aan kunnen. Er zijn verschillende oplossingen om wateroverlast tegen te gaan, zoals de aanleg van wadi's, waterbergingsgebieden en bijvoorbeeld het verbreden van watergangen.

Naast wateroverlast neemt ook de droogte toe, met name in het voorjaar en de zomer. Er is sprake van droogte als er gedurende langere tijd meer water verdampt dan dat er bijkomt door bijvoorbeeld regen. Natuur en landbouw hebben last van aanhoudende droogte. We zetten in op het afkoppelen van hemelwaterafvoer van het riool en het verminderen van de hoeveelheid verhard oppervlakte. We willen het regenwater langer vasthouden zodat het de tijd krijgt om te infiltreren in de bodem. Dit komt ten goede aan het grondwater en daarmee aan de watervoorraad voor de natuur, de biodiversiteit en de landbouw. Onlangs heeft de gemeenteraad een nieuw Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) vastgesteld waarin deze uitdagingen ook worden benoemd. Voor concrete projecten en acties maken we de verbinding met de uitvoering van het GRP.

De stijging van de gemiddelde temperatuur kan leiden tot hittestress bij mensen. Hittestress heeft in steden een groter effect dan in het landelijk gebied. Dit komt onder andere door de toenemende verdichting van woningbouw binnen bestaande stedelijke woongebieden. Ooststellingwerf is landelijke gemeente met veel laagbouw en groen in de dorpen. We hebben vooralsnog geen hittestress en geen opgave ten aanzien van het tegengaan van hittestress. Wel is het belangrijk om het groene karakter van de gemeente te behouden en te voorkomen dat er in de toekomst hittestress optreedt.

Verbeteren van bodemgezondheid

Een gezonde bodem is cruciaal voor de toekomst. Bodems reguleren het CO₂ niveau door het binden en opslaan van broeikasgassen. Daarnaast leveren bodem nutriënten voor de productie van gewassen en voedsel, houdt de bodem water vast, zuivert en levert schoon drink- en oppervlaktewater, de ondersteuning van de biodiversiteit, etc. Een gezonde bodem helpt in de klimaatadaptatie.

Duurzaam bodembeheer in de landbouw draagt bij aan het verbeteren van de bodemgezondheid door een integrale benadering van bemesting, organisch stofgehalte, bodemleven, bodemstructuur, grondbewerking en mechanisatie. We willen samen met agrarische ondernemers zoeken naar maatregelen voor duurzaam bodembeheer die de bodemgezondheid verbeteren. Hiervoor moeten

we de bestaande kennis en nieuwe kennisontwikkeling over de bodem beter ontsluiten en toegankelijke maken voor agrariërs. Om dit te doen zetten we in op het opzetten van een kennis- en leercentrum Bodem in Ooststellingwerf. Het kennis- en leercentrum Bodem maakt onderdeel uit van de Regiodeal Zuidoost Friesland. Ook ondersteunen we samen met de andere partners het Kennisconsortium Bodem voor het verzamelen, ontwikkelen en verspreiden van innovaties op het gebied van duurzaam bodembeheer.

Vergroten van de biodiversiteit

Biodiversiteit is de verscheidenheid van dieren, planten en micro-organismen. Een goede biodiversiteit is belangrijk. Ecosystemen zorgen voor de productie van zuurstof, afbraak van dode dieren en planten, bestuiving van planten (waaronder landbouwgewassen), waterzuivering en het beheersen van plagen. Biodiversiteit is de bron waar we uit putten voor ontwikkeling van nieuwe gewassen of materialen voor ons voedsel, bouwmaterialen, kleding en medicijnen. Een groene omgeving waar mensen in aanraking komen met dieren en planten draagt bij aan onze gezondheid en levensgeluk. Ook draagt biodiversiteit bij aan een aantrekkelijke leefomgeving, met natuur waarin we recreëren en die volop kansen biedt voor toerisme.

Ons groenbeheer passen we steeds meer aan ten gunste van biodiversiteit. Ooststellingwerf is tien jaar geleden als één van de eerste gemeenten in de regio gestart met maai-beheer gericht op de vergroting van biodiversiteit van bloeiende wilde planten in de bermen. Ooststellingwerf heeft relatief veel eikenlanen. Deze zijn kwetsbaar voor de uitbreiding van de eikenprocessierups. Waar mogelijk zetten we in op preventieve maatregelen die gunstig zijn voor de biodiversiteit, zoals het bevorderen van bloemrijke bermen waar rupsen-etende roofwespen zich thuis voelen. Of het ophangen van nestkastjes voor broedvogels die rupsen eten. We willen een biodiversiteitsplan opstellen waarin het bevorderen van de biodiversiteit leidend principe is en waarin de verbinding wordt gelegd met initiatieven van inwoners en ondernemers ten gunste van de biodiversiteit.

Ook zetten we in op duurzaam bomenbeheer. Bomen leggen veel CO₂ vast en dragen bij aan de biodiversiteit en klimaatadaptatie. We willen zorgvuldig met onze bomen omgaan en streven naar natuurlijke bossen met een afwisselend groenstructuur met inheemse bomen en struiken. Meer bomen en vooral ook oudere bomen leveren een belangrijke bijdrage om de klimaatverandering tegen te gaan. Bomen leveren zuurstof, binden CO₂, filteren fijnstof, zorgen voor verkoeling en huisvesten vele diersoorten. We onderzoeken de kansen voor de ontwikkeling van nieuwe natuur en bos.

Circulaire economie

Doel: meer gesloten kringlopen in Ooststellingwerf in 2030

Opgaven:

- Biobased produceren
- Afvalstoffen en grondstoffen
- Kringlooplandbouw en voedsel

In een circulaire economie zetten we in op hergebruik van allereerst producten, vervolgens materialen en ten slotte grondstoffen. In een circulaire economie worden producten zo gemaakt dat ze gemakkelijk zijn te hergebruiken en de samenstelling van producten zoveel mogelijk biologisch afbreekbaar is.

Biobased produceren

Voor biobased producten heb je biobased materialen nodig. Dit zijn materialen met een natuurlijke oorsprong, zoals hout en vezelrijke gewassen. Onder biobased materialen vallen ook biobased composieten. Dit zijn met vezels versterkte kunststoffen die geheel of gedeeltelijk bestaan uit hernieuwbare grondstoffen. Zowel het kunststof basismateriaal als de vezelversterking kunnen van natuurlijke oorsprong zijn. Biobased composieten worden toegepast in de bouw, de automobielandbouw en voor behuizingen van elektronica. Biobased materialen zijn hernieuwbaar, biologisch afbreekbaar of composteerbaar. Samen met lokale ondernemers en kennisinstellingen is Ooststellingwerf pionier geworden op het gebied van Biobased Economy. Het Biosintrum vervult hierin een centrale rol als kenniscentrum en verbinder van diverse partijen rondom dit vraagstuk. We willen deze koppositie graag vasthouden, bijvoorbeeld door het stimuleren van biobased bouwmaterialen, het benutten van kansen voor de teelt en verwerking van vezelrijke productiegewassen in Ooststellingwerf.

Afvalstoffen en grondstoffen

We gebruiken in een jaar meer grondstoffen dan door natuurlijke processen weer kan worden aangevuld. Ook de voorraden niet hernieuwbare delfstoffen worden kleiner. Hierdoor worden de kosten voor deze grondstoffen hoger. Ons doel is om zo weinig mogelijk nieuwe natuurlijke grondstoffen te gebruiken en gebruikte grondstoffen zo lang mogelijk in de productiekringloop te houden. We willen afvalstoffen zoveel mogelijk hergebruiken in biobased producten.

Met het sluiten van afvalkringlopen werken we ook aan het landelijke programma Van Afval naar Grondstof (VANG). Hierin is de doelstelling om 75% van het huishoudelijk afval te scheiden en het restafval per inwoner per jaar te verminderen naar 100 kilo in 2020. Het is de doelstelling om het huishoudelijk restafval verder te verminderen naar maximaal 30 kg per inwoner per jaar in 2025. Om deze doelstelling te kunnen realiseren maken we binnenkort een vervolgplan.

We stimuleren pilotproject van agrariërs waarin zij biomassa zoals snoeiafval gezamenlijk composteren en gebruiken voor het verbeteren van de bodemgezondheid. We gaan door op de koers die we hebben ingezet met onze acties tegen zwerfafval, opschoon- en compostdagen, de Himmelwike, projecten op scholen, duurzaamheidseducatie, etc.

Kringlooplandbouw en voedsel

De landbouw is een belangrijke economische sector, zeker in onze gemeente. Tevens is de landbouw een sector met grote innovatiekracht. We willen deze innovatiekracht graag benutten voor de gezamenlijke uitdaging van de verduurzamingsopgave in de landbouw. We zien bijvoorbeeld steeds vaker een brede koersverandering naar kringlooplandbouw als duurzame vorm van landbouw.

Kringlooplandbouw houdt in dat agrarische biomassa en de daarin opgeslagen voedingsstoffen wordt hergebruikt binnen het agrarisch bedrijf. Door zuiniger om te gaan met schaarse grondstoffen en minder biomassa af te voeren, hoeven minder voedingsstoffen van elders te worden aangevoerd. Kringlooplandbouw kan naast andere vormen van landbouw een antwoord zijn op de vraag naar meer aandacht voor een goede bodemgezondheid en een goede bodemstructuur. De gezondheid van de bodem wordt in grote mate bepaald door de kwantiteit en de kwaliteit van het organisch materiaal in de bodem en de beschikbaarheid van nutriënten. We willen de gezamenlijke zoektocht naar kringlooplandbouw faciliteren en samen met boeren, betrokken burgers, ondernemers en kennisinstellingen zoeken naar het optimaal combineren van ecologische principes en moderne technologie, met nieuwe partnerschappen, nieuwe verdienmodellen en maatschappelijke diensten.

Daarnaast zetten we ook in op het stimuleren van kleinschalige en lokale initiatieven die de voedselketens verkleinen. Initiatieven waarbij inwoners samen duurzaam voedsel produceren bijvoorbeeld vanuit een corporatie voor duurzaam boeren, of initiatieven waarbij een voedselbos wordt gerealiseerd. Ten aanzien van voedsel zetten we in op meer consumptie van gezonde lokale producten en het minder weggooien van voedsel.

Onze rol

Als lokale overheid zijn we lang gewend geweest om van binnen naar buiten te werken. De gemeente bedacht, bepaalde, initieerde en registreerde. Door de continue verandering van de maatschappij verandert ook de rol van de gemeente. We gaan:

- meer verbinden en faciliteren;
- initiatieven stimuleren;
- meer doen, minder praten;
- samenwerken en elkaar verder helpen;
- meer focus op kansen dan op bedreigingen.

Vanuit deze nieuwe rol zetten we voor een goede uitvoering van het Programma Duurzaam Ooststellingwerf in op:

1. Het betrekken van inwoners bij het vormgeven van de projecten en acties binnen het Programma Duurzaam Ooststellingwerf.
2. Het stimuleren van kennis en innovatie binnen de drie centrale thema's (energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie).
3. Het geven van het goede voorbeeld.

1. Het betrekken van inwoners

Voor de opgaven binnen de thema's van het Programma Duurzaam Ooststellingwerf hebben we de samenleving nodig. Door middel van verleiden om zelf in actie te komen en door participatie willen we onze inwoners een grote rol geven in het bedenken en uitvoeren van projecten en acties die bijdragen aan de opgaven. Hiervoor willen we aansluiten bij wat er leeft en speelt in de wijken en dorpen in onze gemeente.

We gaan inwoners zo vroeg mogelijk betrekken bij onze projecten en plannen. Bewoners staan centraal in het proces. Ook vragen we inwoners om het eigen ideeën en initiatieven te komen. Initiatieven van inwoners omarmen we en ondersteunen we waar mogelijk. We betrekken actief Plaatselijke Belangen, Wijk- en bewonerscommissies en andere belangenverenigingen zoals de energiecorporatie De Eendracht, Agrarische natuur- en milieuvereniging Gagelvenne, Imkersvereniging Ooststellingwerf, ABO Ooststellingwerf, stichting DO!, Vereniging Circulair Friesland, Kennisconsortium Bodem, het Wetterskip, Vereniging Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Provincie Fryslân, etc.

Alleen ga je misschien sneller, maar samen kom je verder!

2. Stimuleren van kennis en innovatie

Op een aantal onderdelen van het Programma Duurzaam Ooststellingwerf zijn we koploper en willen we koploper blijven. Dit doen we door te investeren in relaties tussen lokale ondernemers, onderwijs, kennisinstellingen en andere maatschappelijke organisaties. We willen samenwerking stimuleren, zoeken naar synergie, kennis delen en vooral kennisontwikkeling en innovatie stimuleren. Innovatie en vernieuwing biedt kansen om maatschappelijke uitdagingen zoals duurzaamheid aan te pakken. Daarnaast zorgen ondernemers van innoverende bedrijven voor economische groei en meer werkgelegenheid. Door het actief verbinden van deze partijen kunnen we kennisontwikkeling naar onze gemeente trekken. Hiermee leggen we de basis voor innovatie en een goede voedingsbodem voor ondernemerskansen die hieruit ontstaan. We hebben met het Biosintrum een unieke voorsprong.

3. Het goede voorbeeld geven

We geven het goede voorbeeld door de goede dingen te doen in onze eigen organisatie.

Uitvoeringsacties die bijdragen aan onze ambitie en geformuleerde opgaven. We zetten in op:

- Circulair inkopen
- Circulair aanbesteden
- Verduurzamen van ons eigen vastgoed
- Verduurzamen van ons gemeentelijk wagenpark
- Het laten zien van de resultaten die we behalen

Vervolg naar een Programma Duurzaam Ooststellingwerf

Het doel van deze Nota van uitgangspunten is driedelig:

1. Het vaststellen van onze ambitie
2. Het bepalen van de strategie om aan deze ambitie te werken.
3. Het aanbrengen van focus in de opgaven die bijdragen aan het halen van onze ambitie.

Na het vaststellen van de kaders in deze Nota van uitgangspunten, gaan we onze opgaven verder uitwerken in het Programma Duurzaam Ooststellingwerf 2021 – 2025. Dit doen we participatief en samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

Het resultaat is een programma dat een overzicht geeft van verschillende projecten en maatregelen. Deze worden in een planning gezet (wanneer voeren we welke maatregel uit), op geld gezet (wat zijn de budgetten die beschikbaar zijn voor de verschillende maatregelen) en benoemd wie er trekker is voor de uitvoering van de verschillende maatregelen (rollen en verantwoordelijkheden).

Hierbij gebruiken we de sturingsprincipes van pagina 6 en 7 voor het bepalen van onze prioriteiten. Bijvoorbeeld: vanuit het sturingsprincipe kostenefficiënt prioriteren we maatregelen die kostenefficiënt zijn.

Monitoring

Het Programma Duurzaam Ooststellingwerf heeft een doorlooptijd tot en met 2025. In het programma willen we data-gedreven werken. Dit wil zeggen dat we continue meten en weten waar we staan met de uitvoering en welk effect dit heeft op het bereiken van onze ambitie. Door het programma te monitoren en te evalueren kan er tijdig bijgestuurd worden op onvoorziene ontwikkelingen of nieuwe inzichten. Eén van de onderdelen van het programma is om een duurzaamheidsmonitor te ontwikkelen met een publieksvriendelijk dashboard, zodat onze inwoners en de gemeenteraad kunnen zien welke resultaten we behalen.